

Міністерство освіти і науки України
Державна служба геодезії, картографії та кадастру
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Державне підприємство «Закарпатський геодезичний центр»
Державне управління охорони навколишнього
природного середовища в Закарпатській області
Головне управління Держкомзему у Закарпатській області
Державне підприємство ДП «Закарпатський
науково-дослідний та проектний інститут землеустрою»
Закарпатська обласна організація Товариства лісівників України
Закарпатський відділ Українського географічного товариства

«НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГЕОДЕЗІЇ, ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННІ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННІ»

Матеріали

V Міжнародної науково-практичної конференції
28-30 жовтня 2010 р.
м. Ужгород, Україна

ЕКОЛОГО – ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ

Б.І. Дяченко, Л.М. Газуда

*ДВНЗ “Ужгородський Національний університет”, кафедра економіки,
менеджменту і маркетингу*

Лісові ресурси відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку країн світу. У сучасних умовах роль лісових ресурсів частіше відіграють не тіла (речі) у розумінні деревини, а властивості, функції лісу, який, на жаль, позбавлений речового змісту. Цінними ресурсами в сучасних умовах, наприклад, стає чисте повітря, вода, статусу ресурсу набувають естетичні властивості ландшафту тощо. Отже, лісові ресурси – це еколого-економічне поняття. Останнє означає, що коли оперується поняттям „лісові ресурси”, то оцінюються ті, чи інші їхні сторони, як природних тіл, і явищ щодо можливостей їх комплексного використання. Проте, лісові ресурси не можна розцінювати тільки з економічної (господарської) точки зору, хоча економіка є основою відносин людини й лісу, як явища природи. Ліс – важливий засіб існування людського суспільства, оскільки використовується в різних господарських цілях.

Використання лісових ресурсів не завжди визначається тільки економічною необхідністю та доцільністю. За певних конкретних умов використання лісових ресурсів проявляється й поза економічними інтересами (охорона довкілля, екологія тощо). Це зумовлюється різностороннім характером лісу, який полягає в різних видах впливу на навколишнє середовище [1, с. 304]: джерело депонування вуглецю; поповнення кисню на планеті; захист ґрунтів від ерозії; водорегуляційне значення; захист населених пунктів від повені й лавин; рекреаційне значення тощо. Отже, значення лісових ресурсів у системі еколого-економічного використання не можна недооцінювати.

Ефективність впливу лісових ресурсів у системі гарантування еколого-економічної безпеки визначається якісними лісівничо-технічними характеристиками. Небезпечними чинниками в структурі еколого-економічної безпеки вважаються: низька лісистість території; сировинна

спрямованість лісокористування; неефективне використання лісового фонду; незадовільний санітарний стан лісових екосистем; породно-вікова незбалансованість лісостанів; недостатня нормативно-правова база в сфері лісового сектору.

За даними досліджень окремих науковців 1 га лісу за рік очищає 18 млн. м³ повітря від вуглекислого газу, фільтрує 32-68 т пилу й газів. Ліс у результаті фотосинтезу є потужним чинником зв'язування та консервації вуглекислого газу. Ведення лісового господарства ефективно в зв'язку з тим, що дозволяє послабити антропогенний вплив парникових газів на атмосферу. При фотосинтезі 1 м³ деревної маси утворюється близько 500 кг кисню, і поглинається така ж кількість вуглекислого газу. Поглинання вуглецю та вуглекислого газу при веденні лісового господарства в Україні оцінюються відповідно в 20 і 72 тис. т [2, с. 210]. В окремих наукових виданнях відмічається, що сучасні лісгосподарські заходи, поки-що не в змозі забезпечити розширене відновлення лісового покриву й покращення його розміщення в територіальному аспекті, як важливого санітарно-гігієнічного фактора й нейтралізатора дії шкідливих газів, що викидається автомобілями та промисловими підприємствами [1, с. 304].

Водночас наші дослідження свідчать, що в Україні та більшості її регіонів, зокрема, і в регіонах Українських Карпат, за останній період незначне розширене відтворення лісів та лісовкритих площ (табл. 1).

Таблиця 1
Ліси та лісовкриті площі в загальній площі усіх земель України та регіонів Українських Карпат*

(на 1 січня; тис.га)

Україна та аналізовані регіони (області)	Усього земель	2004		2009	
		в т.ч. ліси та лісовкриті площі	лісистість території, %	в т.ч. ліси та лісовкриті площі	лісистість території, %
Україна	60354,8	10457,5	17,3	10570,1	17,5
<i>в тому числі,</i> Закарпатська	1275,3	720,5	56,5	724,2	56,8
Івано-Франківська	1392,7	635,9	45,7	636,5	45,7
Львівська	2183,1	692,0	31,7	694,2	31,8
Чернівецька	809,6	256,8	31,7	257,9	31,9
Разом по регіонах Українських Карпат	5660,7	2305,2	40,7	2312,8	40,9
Регіони Українських Карпат, % до України	9,4	22,0	x	21,9	x
<i>Закарпаття, % до:</i>					
України	2,1	6,9	x	6,8	x
Регіонів Українських Карпат	22,5	31,3	x	31,3	x

*Розраховано за джерелом: [3, с. 486; 4, с. 343].

За площею лісів, лісистістю території (табл. 1) Україна відноситься до лісодефіцитних країн Європи, оскільки лісистість її території на початок 2004 р. становила 17,3 %, а на початок 2009 р. – 17,5 %, що свідчить про розширене відтворення лісів та лісовкритих площ. На фоні України вигідно виділяються щодо лісистості території регіони Українських Карпат. На 1 січня 2004 р. площа усіх земель аналізованих регіонів становила 9,4 %, у тому числі лісів та лісовкритих площ понад 22 % до аналогічного показника України, а лісистість території в аналізованих роках становила відповідно 40,7 та 40,9 %. Площа усіх земель Закарпатської області по відношенню до України становила 2,1 %, лісів та лісовкритих площ понад 6,9 %, а щодо регіонів Українських Карпат відповідно 22,5 та 31,3 %.

Ураховуючи виняткове значення лісів для екології, доцільно й наділі проводити цілеспрямовану роботу щодо збільшення площі лісів з обмеженим режимом лісокористування, у тому числі й за рахунок природно-заповідного фонду, стосовно якого вигідно виділяються регіони Українських Карпат і, зокрема, Закарпатська область (табл. 2).

Таблиця 2
Площа земель об'єктів природно-заповідного фонду України та регіонів Українських Карпат, (тис.га)*

Аналізовані регіони (області)	Усього земель		В тому числі: природно-заповідного фонду (ПЗФ)			ПЗФ до всіх земель за 2008 р., %
	2000	2008	2000	2008	2008, % до 2000 р.	
Закарпатська	1275,3	1275,3	113,2	133,5	117,9	10,5
Івано-Франківська	1392,7	1392,7	55,6	102,8	184,9	7,4
Львівська	2183,1	2183,1	29,7	44,5	149,8	2,0
Чернівецька	809,6	809,6	7,9	11,2	141,8	1,4
Разом, регіони Українських Карпат	5660,7	5660,7	206,4	292,0	141,5	5,2
Довідково: Україна	60354,8	60354,8	887,5	1107,0	124,7	1,8
<i>% до України</i>						
Регіони Українських Карпат	9,4	9,4	23,3	26,4	x	x
Закарпатська область	2,1	2,1	12,8	12,1	x	x

*Розраховано за джерелом: [4, с. 343, 344].

Для усіх регіонів Українських Карпат (табл. 2) характерне розширене відтворення природно-заповідного фонду, як і для України в цілому. На фоні регіонів Українських Карпат вигідно виділяється Закарпатська область на території якої зосереджено більше 12,0 % усієї площі природно-заповідного фонду України, у той час як площа усіх земель становить тільки 2,1 %.

Узагальнення літературних джерел та наші дослідження з даної проблеми свідчать, що ліси та лісовкриті площі можуть

використовуватися, як альтернатива будівництву різного призначення водогосподарських споруд. При цьому витрати на створення й вирощування лісів перекриваються доходами від їх використання у водоохоронно-захисних цілях та пом'якшенні катастрофічних паводків, які мали місце на Закарпатті в кінці 1998 та 2001 рр. Тому, стратегічною метою в еколого-економічній політиці повинно бути цілеспрямоване використання лісових ресурсів та переведення їх на модель сталого, екологічно зрівноваженого, екологічно безпечного й ефективного розвитку з метою всебічної охорони довкілля.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лакиза П. І. Фітомаса та депонований вуглець у насадженнях основних типів умов місцезростання штучних смеречників Карпат / П. І. Лакиза, О. М. Колосок // Науковий вісник Національного аграрного університету. – К. : НАУ. – 2000. – № 27. – 402 с.
2. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій / Під заг. ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. К. : ЗАТ „Нічлава”. 2006. – 704 с.
3. Статистичний збірник „Регіони України” за 2004 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. Ч. І. – Київ, 2004. – 511 с.
4. Статистичний збірник „Регіони України” за 2009 рік / Державний комітет статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. Ч. І. – Київ, 2009. – 369 с.